

ТЕОДОР АДОРНО Тези про потребу

(переклад із німецької мови, анотація і примітки Віталія Брижніка)

1. Потреба – суспільна категорія. Вона містить у собі природу, «потяг». Але суспільний та природний моменти потреб не можуть роз'єднатися як другорядне і первинне, аби встановити потім ранжований порядок задоволень. Голод, якщо збагнути його як природну категорію, можна втамувати сараною та випічкою з комарів, уживати в їжу багато дичини. Задоволення конкретного голоду цивілізованих людей залежить від того, що вони отримують у їжу дещо, до чого не мають відрази, а у відразі та її протилежності відбивається вся історія. Так поводяться з кожною потребою. Кожний потяг суспільно опосередкований так, що його природність ніколи не проявляється безпосередньо, але завжди набуває вияв тільки через вироблення суспільством. Виклик природі, спрямований проти будь-якої потреби, завжди являє собою явну машкару функціональної відмови¹ та панування.

2. Відмінність одна від одної поверхових і глибинних потреб – суспільно зумовлена видимість. Так звані поверхові потреби відображають процес праці, який робить людей «додатком до машини» та примушує їх редукувати себе поза працею до відтворення товарної робочої сили. Ті потреби є ознаками стану, який примушує своїх жертв удаватися до втечі та водночас так міцно утримує насильством, що завжди перетворює втечу на напружене повторення стану, якого уникають. У так званих поверхових потребах поганим є не їхня поверховість, чіє поняття припускає буття того самого сумнівного внутрішнього світу (Innerlichkeit)². Але поганим у цих потребах, які аж ніяк не є такими, є те, що вони спрямовані на здобуття задоволення, яке водночас їх зраджує щодо цього самого здобуття. Суспільне опосередкування потреб – як опосередкування капіталістичним суспільством – досягло точки, коли потреба вступає у протиріччя із собою. Достоту тут, а не в будь-якій наперед установленій ієрархії цінностей і потреб, бере початок критика.

3. Так звані глибинні потреби зі свого боку значною мірою є продуктами процесів функціональної відмови та виконують відволікальну функцію. Виступаючи проти поверхового, вони вже є сумнівними, позаяк монополія тим часом давно вже володіє глибинами як поверховим. Тосканіні диригує симфонію Бетговена не краще за найостанніший розважальний фільм, і вже кожний перебуває в синтезі з Бет Девіс³. Достоту ця синтеза заслуговує на крайню недовіру.

¹ Тут, і далі в тексті, присутнє німецьке слово *Versagung*, що слід перекладати як «відмова», «позбавлення (чогось)»; «неспроможність», також «вихід із ладу (механізму)», «осічка». Було обрано перекласти *Versagung* як «функціональна відмова», адже цей соціально-критичний твір, що ідейно спрямований проти панівного статусу в тодішньому суспільстві ідеології техніцизму, насичений алюзіями антитехнологічного характеру.

² *Innerlichkeit* (нім.) – внутрішнє. Були визнане за краще перекласти *Innerlichkeit* як «внутрішній світ». Такий переклад цього німецького слова присутній в українському перекладі «Критики чистого розуму» Імануеля Канта.

³ Бет Девіс (англ. *Bette Davis*) (1908 - 1989) - американська акторка театру, кіно й телебачення, популярна в 1930-х –1940-х рр. Відома тим, що охоче грала негативних персонажів. Можна зрозуміти, що для неомарксиста Адорно Бет (Беті) Девіс, разом з іншими голівудськими акторами, представляла

THEODOR W. ADORNO **Thesen über Bedürfnis**

1. Bedürfnis ist eine gesellschaftliche Kategorie. Natur, der »Trieb«, ist darin enthalten. Aber das gesellschaftliche und das natürliche Moment des Bedürfnisses lassen sich nicht als sekundär und primär voneinander abspalten, um danach eine Rangordnung von Befriedigungen aufzustellen. Hunger, als Naturkategorie begriffen, kann mit Heuschrecken und Mückenkuchen gestillt werden, die viele Wilde verspeisen. Zur Befriedigung des konkreten Hungers der Zivilisierten gehört, daß sie etwas zu essen bekommen, wovor sie sich nicht ekeln, und im Ekel und in seinem Gegenteil wird die ganze Geschichte reflektiert. So verhält es sich mit jedem Bedürfnis. Jeder Trieb ist so gesellschaftlich vermittelt, daß sein Natürliches nie unmittelbar, sondern stets nur als durch die Gesellschaft produziertes zum Vorschein kommt. Die Berufung auf Natur gegenüber irgendeinem Bedürfnis ist stets bloß die Maske von Versagung und Herrschaft.

2. Die Unterscheidung von Oberflächenbedürfnissen und Tiefenbedürfnissen ist ein gesellschaftlich entstandener Schein. Die sogenannten Oberflächenbedürfnisse spiegeln den Arbeitsprozeß wider, der die Menschen zu »Anhängseln der Maschine« macht und sie nötigt, außerhalb der Arbeit sich auf die Reproduktion der Ware Arbeitskraft zu reduzieren. Jene Bedürfnisse sind die Male eines Zustandes, der seine Opfer zur Flucht zwingt und zugleich so fest in der Gewalt hält, daß die Flucht stets in die krampfhaft wiederholte Wiederholung des Zustandes ausartet, vor dem geflohen wird. An den sogenannten Oberflächenbedürfnissen ist das Schlechte nicht ihre Oberflächlichkeit, deren Begriff den selber fragwürdigen der Innerlichkeit voraussetzt. Sondern schlecht ist an diesen Bedürfnissen – die gar keine sind –, daß sie auf eine Erfüllung sich richten, die sie um eben diese Erfüllung zugleich betrügt. Die gesellschaftliche Vermittlung des Bedürfnisses – als Vermittlung durch die kapitalistische Gesellschaft – hat einen Punkt erreicht, wo das Bedürfnis in Widerspruch mit sich selbst gerät. Daran, und nicht an irgendeine vorgegebene Hierarchie von Werten und Bedürfnissen, hat die Kritik anzuknüpfen.

3. Die sogenannten Tiefenbedürfnisse sind ihrerseits zu einem weiten Maße Produkte des Versagungsprozesses und erfüllen eine ablenkende Funktion. Sie gegen die Oberfläche auszuspielen, ist schon darum bedenklich, weil unterdessen längst das Monopol die Tiefe ebenso in Besitz genommen hat wie die Oberfläche. Die von Toscanini dirigierte Beethovensymphonie ist nicht besser als der nächste Unterhaltungsfilm, und jeder mit Bette Davis ist schon die Synthese. Gerade dieser Synthese gebührt das äußerste Mißtrauen.

4. Теорія потреб стикається зі значними труднощами. З одного боку, вона представляє суспільний характер потреб, а через це також і задоволення потреб у їхній безпосередній, конкретній формі. Вона не може апіорі встановлювати відмінність між гарною і поганою потребою, справжньою і штучною, правильною і фальшивою. З іншого боку, вона мусить визнати, що самі наявні потреби в їхньому сучасному ґешталті є продуктом класового суспільства. Людяність і наслідки репресій за жодної потреби не могли бути ретельно розмежовані. Небезпека переселення [потягу до] панування в людей через їхні монополізовані потреби – це не єретична віра, яку заклинаннями піддали б ритуалу екзорцизму, а реальна тенденція пізнього капіталізму. Вона стосується не можливості приходу варварства після революції, а того, що тотальне суспільство стає на заваді революції. Цій небезпеці і всім протиріччям у царині потреби мусить протистояти діалектична теорія. Лише вона на це спроможна – пізнавати кожне питання потреби в її конкретному зв'язку з усім суспільним процесом, замість санкціонування потреби, регламентування, або навіть її пригнічення загалом як спадщини поганого. Сьогодні, в умовах монополії, вирішальним є те, яким чином окремі потреби тримаються її подальшого існування. Розкриття цих взаємин – це по суті теоретичне завдання.

5. Потреби не статичні. Статика, яку сьогодні, як видається, вони набули, їхня фіксація на відтворення завжди однакового, є тим же самим явним рефлексом на матеріальне виробництво, яке разом з елімінацією ринку й конкуренції, за одночасного подальшого існування класового панування, набуває стаціонарного характеру. Із завершенням цієї статичної потреби матиме цілком інший вигляд. Вирішення протиріччя потреб саме є суперечливим. Якщо виробництво безумовно, необмежено й негайно буде переорієнтоване на задоволення потреб, зокрема й вироблених капіталізмом, достоту через це самі потреби вирішальним чином будуть змінені. Неприникність справжньої і фальшивої потреби по суті належить класовому пануванню. У межах останнього відтворення життя та його пригнічення утворюють єдність, закон якої загалом хоча є прозорим, однак, його окремий ґешталт сам непрозорий. Якщо одного разу зникнуть усі монополії, це доволі швидко покаже, що масам не «потрібен» той мотлох, який їм практично постачають культурні монополії та жалюгідна першокласність. Приміром, думка про те, що поряд із житлом і закладом харчування необхідне кіно для відтворення робочої сили, є «правдивою» лише у світі, який спрямовує людей на відтворення робочої сили і примушує їхні потреби гармоніювати з інтересами прибутку й панування підприємців. Навіть у цьому світі перевірка на прикладі вже припускає його радикальну зміну. Але думка про те, що революційне суспільство волатиме через погане акторство Геді Ламар⁴, або через погані супи Кемпбел, є абсурдною. Чим краще суп, тим приємніша відмова від Ламар.

⁴ Ламар Геді (1914 – 2000) – популярна австрійсько-американська акторка та винахідниця.

4. Die Theorie des Bedürfnisses sieht sich erheblichen Schwierigkeiten gegenüber. Auf der einen Seite vertritt sie den gesellschaftlichen Charakter des Bedürfnisses und darum die Befriedigung der Bedürfnisse in ihrer unmittelbarsten, konkretesten Form. Sie kann sich keine Unterscheidung von gutem und schlechtem, echtem und gemachtem, richtigem und falschem Bedürfnis a priori vorgeben. Auf der anderen Seite muß sie erkennen, daß die bestehenden Bedürfnisse selber in ihrer gegenwärtigen Gestalt das Produkt der Klassengesellschaft sind. Menschlichkeit und Repressionsfolge wäre an keinem Bedürfnis säuberlich zu trennen. Die Gefahr einer Einwanderung der Herrschaft in die Menschen durch deren monopolisierte Bedürfnisse ist nicht ein Ketzerglaube, der durch Bannsprüche zu exorzieren wäre, sondern eine reale Tendenz des späten Kapitalismus. Sie bezieht sich nicht auf die Möglichkeit der Barbarei nach der Revolution, sondern auf die Verhinderung der Revolution durch die totale Gesellschaft. Dieser Gefahr und allen Widersprüchen im Bedürfnis muß die dialektische Theorie standhalten. Sie vermag das nur, indem sie jede Frage des Bedürfnisses in ihrem konkreten Zusammenhang mit dem Ganzen des gesellschaftlichen Prozesses erkennt, anstatt das Bedürfnis im allgemeinen sei's zu sanktionieren, sei's zu reglementieren oder gar als Erbe des Schlechten zu unterdrücken. Heute, unterm Monopol, ist entscheidend, wie die einzelnen Bedürfnisse zu dessen Fortbestand sich verhalten. Die Entfaltung dieses Verhältnisses ist ein wesentliches theoretisches Anliegen.

5. Die Bedürfnisse sind nicht statisch. Die Statik, die sie heute scheinbar angenommen haben, ihre Fixierung auf die Reproduktion des immer Gleichen, ist selber bloß der Reflex auf die materielle Produktion, die mit der Eliminierung von Markt und Konkurrenz bei gleichzeitigem Fortbestand der Klassenherrschaft stationären Charakter annimmt. Mit dem Ende dieser Statik wird das Bedürfnis völlig anders aussehen. Die Lösung des Widerspruchs der Bedürfnisse ist selber widerspruchsvoll. Wenn die Produktion unbedingt, schrankenlos sogleich auf die Befriedigung der Bedürfnisse, auch und gerade der vom Kapitalismus produzierten, umgestellt wird, werden sich eben damit die Bedürfnisse selbst entscheidend verändern. Die Undurchdringlichkeit von echtem und falschem Bedürfnis gehört wesentlich zu der Klassenherrschaft. In ihr bilden die Reproduktion des Lebens und dessen Unterdrückung eine Einheit, dessen Gesetz zwar im Ganzen durchschaubar, deren Einzelgestalt jedoch selber undurchdringlich ist. Wenn es einmal kein Monopol mehr gibt, wird es sich rasch genug zeigen, daß die Massen den Schund, den die Kulturmonopole, und die jämmerliche Erstklassigkeit, die die praktischen ihnen liefern, nicht »brauchen«. Der Gedanke etwa, das Kino sei neben Wohnung und Nahrung zur Reproduktion der Arbeitskraft notwendig, ist »wahr« nur in einer Welt, die die Menschen auf die Reproduktion der Arbeitskraft zurichtet, und ihre Bedürfnisse zur Harmonie mit dem Profit- und Herrschaftsinteresse der Unternehmer zwingt. Selbst in dieser Welt setzte die Probe aufs Exempel bereits deren radikale Veränderung voraus. Der Gedanke aber, daß eine revolutionäre Gesellschaft nach der schlechten Schauspielerlei von Hedy Lamarr oder den schlechten Suppen von Campbell schrie, ist absurd. Je besser die Suppe, um so lustvoller der Verzicht auf die Lamarr.

6. Не розгледіти, чому в безкласовому суспільстві все культурне виробництво віднині зобов'язане просуватися далі. Абсурдне, мабуть, те, що капіталістична криза знищує засоби виробництва, які слугують потребі, або інше: уявлення про те, що в безкласовому суспільстві кіно та радіо, які, імовірно, навряд чи зараз нікому вже не слугують, будуть переважно закриті, аж ніяк не буде абсурдним. Позаяк внутрішньо суперечливий характер численних потреб спрямовує їх до розпаду, якщо їх більше не нав'язуватиме явний чи неявний терор згори. Фетишиською є думка, що стан технічних продуктивних сил, як такий, необхідний для того, аби й надалі задовільняти й відтворювати потреби, чия видимість зникає разом із капіталістичним суспільством. У демократії рад не всі коліщатка⁵ мусять обертатися: та сама вимога імплікує страх перед безробітним, який зникає разом із капіталістичною експлуатацією.

7. Питання про негайне задоволення потреб не стоїть серед суспільних і природних, первинних і вторинних, справжніх і фальшивих аспектів, воно занепадає разом із питанням про страждання потужної більшості всіх людей на Землі. Коли буде вироблене те, що зараз усім людям найнагальніше тут потрібне, таким чином позбавляться найбільших соціально-психологічних турбот через легітимність своїх потреб. Ці турботи виникають радше тоді, коли утверджуються boards⁶ та уповноважені комісії, які класифікують потреби, а під гаслом, що людина живе не тільки самим хлібом, частиною її хлібного раціону, яка як раціон уже завжди вельми мала, це найохочіше дозується в ґештальті платівок Гершвіна⁷.

8. Вимога до виробництва виключно задоволення потреб належить передісторії, тому світові, у якому виробництво відбувається не для потреб, а для прибутку й утвердження панування, і саме там, де, відповідно, панує нестача. Як тільки зникне нестача, стосунки потреби й задоволення зазнають змін. У капіталістичному суспільстві примус до виробництва задля потреби в його опосередкованій ринком формі, а потім у формі фіксованій, є головним засобом утримання людей на основному робочому місці (bei der Stange). Не можна думати, писати, чинити й робити, нічого, що виходить за межі цього суспільства, яке й надалі тримається влади завдяки потребам тих, хто її тривало надає⁸.

⁵ Тут, у Адорному тексті, присутнє німецьке складне слово Räte-demokratie (демократія рад). Річ у тім, що наприкінці 1918 р., після падіння в Німеччині монархії, у країні постало питання про її політичне врядування. Тоді на Першому загальному конгресі солдатських і робітничих рад Німеччини (Erste Allgemeine Kongress der Arbeiter- und Soldatenräte Deutschlands) більшість проголосувала за вибори до Національних зборів (Nationalversammlung). Це означало рішення на користь системи парламентської демократії («Schwarz-Rot-Gold»), достоту як прямої (!) демократії, тоді як позиція врядування непрямої демократії рад за російським взірцем («Rot») підтримана не була. Слід зазначити, що Адорно використав у цьому реченні слова Räte-demokratie (демократія-рад) і Räte (колеса, коліщатка), що звучать майже однаково.

⁶ Boards (англ.) – правління; ради; департаменти.

⁷ Гершвін Джордж (1898 - 1937) – популярний американський композитор першої половини ХХ ст. Писав як класичні музичні твори, так і мюзикли для Бродвею. Мав значний успіх серед тодішньої американської публіки, його мелодії використовували як музичні теми в голівудських фільмах.

⁸ Це речення завершується такою фразою: «...die Bedürfnisse der ihr Ausgelieferten hindurch an der Macht hält». Німецький активний дієприкметник ein Ausgeliefert (множина – die Ausgelieferten) можна перекласти як «постачальник; той, хто (щось) передає, надає» (тут у множині – «постачальники»), себто, ідеться про таких людиной, які мають відповідні засоби й можливості як владні

6. Es ist nicht einzusehen, warum in einer klassenlosen Gesellschaft der ganze Kulturbetrieb von heutzutage weitergehen soll. Wohl ist es eine Absurdität, daß die kapitalistische Krise Produktionsmittel vernichtet, die dem Bedürfnis dienen, aber die Vorstellung, daß in der klassenlosen Gesellschaft in weitem Maß Kino und Radio stillgelegt werden, die wahrscheinlich jetzt schon kaum einem dienen, wird dadurch keineswegs zu einer absurden. Denn der in sich widerspruchsvolle Charakter zahlreicher Bedürfnisse wird zu deren Zerfall führen, wenn sie nicht mehr durch direkten oder indirekten Terror von oben her angedreht werden. Der Gedanke, daß der Stand der technischen Produktivkräfte als solcher dazu nötige, Bedürfnisse weiter zu befriedigen und zu reproduzieren, deren Schein mit der kapitalistischen Gesellschaft zergeht, ist fetischistisch. In der Rätedemokratie müssen nicht alle Räder laufen: die Forderung selber impliziert die Furcht vor dem Arbeitslosen, der mit der kapitalistischen Ausbeutung verschwindet.

7. Die Frage nach der Sofortbefriedigung des Bedürfnisses ist nicht unter den Aspekten gesellschaftlich und natürlich, primär und sekundär, richtig und falsch zu stellen, sie fällt zusammen mit der Frage nach dem Leiden der gewaltigen Mehrheit aller Menschen auf der Erde. Wird produziert, was alle Menschen jetzt, hier am dringendsten brauchen, so ist man allzu großer sozialpsychologischer Sorgen wegen der Legitimität ihrer Bedürfnisse enthoben. Diese Sorgen entstehen vielmehr erst, wenn sich boards und bevollmächtigte Kommissionen etablieren, die Bedürfnisse klassifizieren und unter dem Ruf, der Mensch lebe nicht von Brot allein, ihm einen Teil der Brotration, die als Ration immer schon zu klein ist, lieber in Gestalt von Gershwinplatten zuteilen.

8. Die Forderung nach Produktion lediglich zur Befriedigung von Bedürfnissen gehört selber der Vorgeschichte an, einer Welt, in der nicht für Bedürfnisse, sondern für Profit und Etablierung der Herrschaft produziert wird, und wo deshalb Mangel herrscht. Ist der Mangel verschwunden, so wird die Relation von Bedürfnis und Befriedigung sich verändern. In der kapitalistischen Gesellschaft ist der Zwang, fürs Bedürfnis in seiner durch den Markt vermittelten und dann fixierten Form zu produzieren, eines der Hauptmittel, die Menschen bei der Stange zu halten. Es darf nichts gedacht, geschrieben, getan und gemacht werden, was über diese Gesellschaft hinausginge, die sich weitgehend durch die Bedürfnisse der ihr Ausgelieferten hindurch an der Macht hält.

Неможливо уявити те, що примус до задоволення потреб у безкласовому суспільстві у вигляді кайдан й надалі залишається на продуктивній силі. Буржуазне суспільство далекосяжно функціонально відмовилось від задоволення своїх іманентних потреб, але для того, посиляючись достоту на потреби, утримувало виробництво в царині свого впливу. Останнє було як практичним, так і ірраціональним. Безкласове суспільство, яке скасовує ірраціональність, разом із якою виробництво сплутане задля прибутку й задоволення потреби, так само скасовуватиме практичний дух, який поки ще робить себе чинним у далекості мети буржуазного *l'art pour l'art*⁹. Останнє підважує не лише буржуазний антагонізм виробництва і споживання, але й їхню буржуазну єдність. Те, що було чимось некорисним, більше не ганьба. Пристосування втрачає свій сенс. Тепер продуктивність впливатиме на потребу тільки у власному, неспотвореному сенсі: не в сенсі заспокоєння невдоволеної людини поруч із некорисним, а в сенсі її здатності заспокоїтись, тримаючись світу, без забруднення¹⁰ універсальною користністю. Якщо безкласове суспільство обіцяє завершення мистецтва, так воно підважує напругу між дійсним і можливим, обіцяє водночас також і початок мистецтва як некорисного, чиє споглядання тяжіє до примирення з природою, позаяк останнє більше не слугує користі експлуататора.

1942

Es ist unvorstellbar, daß der Zwang zur Bedürfnisbefriedigung in der klassenlosen Gesellschaft als Fessel der produktiven Kraft fortbesteht. Die bürgerliche Gesellschaft hat den ihr immanenten Bedürfnissen weithin die Befriedigung versagt, dafür aber die Produktion durch den Verweis eben auf die Bedürfnisse in ihrem Bannkreis festgehalten. Sie war so praktisch wie irrational. Die klassenlose, die die Irrationalität abschafft, in welche die Produktion für Profit verwickelt, und die Bedürfnisse befriedigt, wird ebenso den praktischen Geist abschaffen, der noch in der Zweckferne des bürgerlichen *l'art pour l'art* sich geltend macht. Sie hebt nicht nur den bürgerlichen Antagonismus von Produktion und Konsum, sondern auch deren bürgerliche Einheit auf. Daß etwas unnütz sei, ist dann keine Schande mehr. Anpassung verliert ihren Sinn. Die Produktivität wird nun erst im eigentlichen, nicht entstellten Sinn aufs Bedürfnis wirken: nicht indem das unbefriedigte mit Unnutzem sich stillen läßt, sondern indem das gestillte vermag, zur Welt sich zu verhalten, ohne sie durch universale Nützlichkeit zuzurichten. Wenn die klassenlose Gesellschaft das Ende der Kunst verspricht, indem sie die Spannung von Wirklichem und Möglichem aufhebt, so verspricht sie zugleich auch den Anfang der Kunst, das Unnutze, dessen Anschauung auf die Versöhnung mit der Natur tendiert, weil es nicht länger im Dienste des Nutzens für die Ausbeuter steht.

1942

⁹ *L'art pour l'art* (фр.) - мистецтво задля мистецтва.

¹⁰ У реченні німецькою мовою читаємо: «...ohne sie durch universale Nützlichkeit zuzurichten». Німецьке дієслово *zurichten* має такі значення: готувати; обробляти начорна (приміром, шкіру); гурбо обтесувати (деревину); (розм.) відлущувати, віддубасити; (розм.) забруднити, зіпсувати. Після міркувань було обрано перекласти *zurichten* як «забруднення», що, на думку перекладача, більшою мірою відповідає антибуржуазному сенсові цього абзацу.

**Теодор Адорно. Тези про потребу
(переклад, анотація та нотатки Віталія Брижніка).**

Чільний представник критичної теорії суспільства Теодор Адорно свою роботу «Тези про потребу» написав 1942 року в США, куди цей німецький соціальний філософ емігрував після приходу в Німеччині нацистів до влади. У цих тезах Адорно через неомарксистську критику сучасного йому буржуазного надмірно технізованого суспільства застосував одну з категорій соціальної теорії Карла Маркса – категорію потреби. Карл Маркс, передусім у своєму ранньому творі «Економічно-філософські рукописи 1844 року», поставився до буржуазної деференціації потреб, матеріальних і духовних, як до ознаки експлуатації праці робітника, який не має можливості задовольняти свої духовні потреби, що таким чином принижує його до стану тварини. Критикуючи буржуазне суспільство середини ХХ сторіччя як таке, у якому панівний клас визначає рух соціокультурних змін, Адорно охарактеризував природу потреб як соціально-психологічну. Це надало йому можливість визначити ефективність задоволення внутрішніх і поверхових потреб технічним чинником збереження як чинності суспільної влади, так і її владного тотального контролю над суспільством загалом. Складовою владного впливу на суспільство було назване ідеологічне викривлення внутрішніх потреб окремої людини, що сталося через психологічний вплив на неї техніки комерційного, знедуховленого мистецтва. На завершення своєї роботи Адорно теоретично протиставив одне одному комерційне мистецтво як інструмент соціальної влади і таке вільне мистецтво, що не служить потребам та інтересам тієї влади.

**Theodor W. Adorno. Theses about Need
(translation, abstract and notes by Vitalii Bryzhnik)**

The leading representative of the critical theory of society Theodor Adorno, wrote his work "Theses on Need" in 1942 in the USA, where this German social philosopher emigrated after the Nazis came to power in Germany. In these theses, Adorno used one of the categories of Karl Marx's social theory, the category of need, by a neo-Marxist critique of his contemporary bourgeois over-technologised society. Karl Marx, first of all in his early work Economic and Philosophical Manuscripts of 1844, treated the bourgeois differentiation of needs, material and spiritual, as a sign of exploitation of a labour of a worker who is unable to satisfy his spiritual needs, and therefore it humiliates him to a status of an animal. Criticising the bourgeois society of the mid-twentieth century as one in which the ruling class determines the movement of socio-cultural change, Adorno characterised a nature of needs as socio-psychological. This gave him the opportunity to determine the effectiveness of satisfying internal and superficial needs as a technical factor of the preserving both the social power and its total control over society as a whole. The ideological distortion of a individual person's internal needs, which occurred due to a psychological influence of the technique of commercial, despiritualized art, was called a component of the powerful influence on society. At the end of his work, Adorno theoretically contrasted commercial art as a tool of social power and free art that does not serve the needs and interests of that power.

Відомості про перекладача

Віталій Брижнік, кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова.
м. Київ, Україна.

Information about the translator

Vitalii Bryzhnik, Doctor of Philosophy,
Associate Professor of the philosophy cathedra
at Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine.
Kyiv, Ukraine.